

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nagytanács)

2012. július 19.*

„Polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés — 44/2001/EK rendelet — Joghatóság egyedi munkaszerződések esetén — Harmadik állam nagykövetségével kötött szerződés — A munkáltató állam mentessége — A 18. cikk (2) bekezdése szerinti »fióktelep, képviselet és más telephely« fogalma — Harmadik állam bíróságainak joghatóságát kikötő megállapodásnak a 21. cikkel való összeegyeztethetősége”

A C-154/11. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg (Németország) a Bírósághoz 2011. március 29-én érkezett, 2011. március 23-i határozatával terjesztett elő az előtte

Ahmed Mahamdia

és

az **Algériai Demokratikus Népi Köztársaság**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (nagytanács),

tagjai: V. Skouris elnök, A. Tizzano, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot tanácselnökök, A. Rosas, R. Silva de Lapuerta, E. Levits, A. Ó Caoimh, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, A. Arabadjiev, C. Toader (előadó) és C. G. Fernlund bírák,

főtanácsnok: P. Mengozzi,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- az Algériai Demokratikus Népi Köztársaság képviseletében B. Blankenhorn, Rechtsanwalt,
- a spanyol kormány képviseletében S. Centeno Huerta, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviseletében M. Wilderspin és A.-M. Rouchaud-Joët, meghatalmazotti minőségben,
- a Svájci Konföderáció képviseletében D. Klingele, meghatalmazotti minőségben,

* Az eljárás nyelve: német.

a főtanácsnok indítványának a 2012. május 24-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,
meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet (HL L 12., 2001.1.16., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o.) 18. cikke (2) bekezdésének és 21. cikkének értelmezésére vonatkozik.
- 2 E kérelmet az Algériai Demokratikus Népi Köztársaság berlini (Németország) nagykövetségén alkalmazott A. Mahamdia és a munkáltatója közötti jogvita keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

A nemzetközi jog

A bécsi egyezmény

- 3 A diplomáciai kapcsolatokról Bécsben, 1961. április 18-án aláírt nemzetközi szerződés 3. cikkének 1. pontja értelmében:

„A diplomáciai képviselő feladatköre – egyébeken között – a következőkből áll:

- a) képviseli a küldő államot a fogadó államban;
- b) védelmezi a fogadó államban a küldő állam, valamint a küldő állam polgárainak érdekeit a nemzetközi jog által megengedett keretekben;
- c) tárgyal a fogadó állam kormányával;
- d) tájékozik minden megengedett módon a fogadó államban levő viszonyokról és fejleményekről és ezekről jelentést tesz a küldő állam kormányának;
- e) előmozdítja a baráti kapcsolatokat a küldő és a fogadó állam között és fejleszti a gazdasági, kulturális és tudományos kapcsolataikat.”

Az uniós jog

A 44/2001 rendelet

- 4 A 44/2001 rendelet (2) preambulumbekkezdése a következőképpen szól:

„A joghatóságra és a határozatok elismerésére vonatkozó nemzeti jogszabályok között fennálló egyes különbségek akadályozzák a belső piac megfelelő működését. A polgári és kereskedelmi ügyekben (...) elengedhetetlenül szükségesek a joghatósági összeütközésre vonatkozó szabályok egységesítésére (...) irányuló rendelkezések.”

- 5 E rendelet (8) és (9) preambulumbekzdése a harmadik államban lakóhellyel rendelkező alperesekre vonatkozó rendelkezéseket illetően a következőket tartalmazza:

„(8) Az e rendelet hatálya alá tartozó eljárások és az e rendelet által kötelezett tagállam területe között kapcsolatnak kell fennállnia. Ennek megfelelően általában közös joghatósági szabályokat kell alkalmazni, ha az alperes az említett tagállamok egyikében lakóhellyel rendelkezik.

(9) Valamely tagállamban lakóhellyel nem rendelkező alperes általában az ügyben eljáró bíróság tagállamában hatályos nemzeti joghatósági szabályok hatálya alá tartozik, az e rendelet hatálya alá nem tartozó tagállamban lakóhellyel rendelkező alperes pedig továbbra is a [a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, az új tagállamok csatlakozási egyezményei által módosított 1968. szeptember 27-i egyezmény (HL 1972. L 299., 32. o.; a továbbiakban: brüsszeli egyezmény)] hatálya alá tartozik.”

- 6 Az említett rendelet (13) preambulumbekzdése többek között az egyedi munkaszerzésekkel kapcsolatos joghatóságot illetően a következőképpen szól:

„A biztosítási, fogyasztói és munkaszerzésekkel kapcsolatban a gyengébb felet az érdekeinek megfelelő, az általános szabályoknál kedvezőbb joghatósági szabályokkal kell védelemben részesíteni.”

- 7 A 44/2001 rendelet 1. cikkének (1) bekezdése a következőképpen határozza meg a rendelet tárgyi hatályát:

„E rendeletet polgári és kereskedelmi ügyekben kell alkalmazni a bíróság jellegére való tekintet nélkül. E rendelet nem terjed ki különösen az adó-, vám- vagy közigazgatási ügyekre.”

- 8 A harmadik államban lakóhellyel rendelkező személyek ellen indított kereseteket illetően e rendelet 4. cikkének (1) bekezdése a következőket írja elő:

„Ha az alperes nem rendelkezik lakóhellyel valamely tagállamban, valamennyi tagállam bíróságainak joghatóságát a 22. és 23. cikk alapján az adott tagállam joga határozza meg.”

- 9 Az említett rendelet 5. cikkének 5. pontja szerint valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállamban perelhető: „fióktelep, képviselő vagy más telephely működéséből származó jogvita tekintetében a fióktelep, képviselő vagy más telephely helyének bírósága előtt”.

- 10 A 44/2001 rendelet II. fejezetének a 18–21. cikket tartalmazó 5. szakasza az egyedi munkaszerzésekkel kapcsolatos jogvitákra vonatkozó joghatósági szabályokat tartalmazza.

- 11 A 44/2001 rendelet 18. cikke a következőképpen szól:

„(1) A 4. cikk és az 5. cikk 5. pontjának sérelme nélkül az egyedi munkaszerzéssel kapcsolatos ügyekben a joghatóságot e szakasz határozza meg.

(2) Amennyiben a munkavállaló a tagállam területén lakóhellyel vagy székhellyel nem rendelkező, azonban valamely tagállam területén fiókteleppel, képviselővel vagy más telephellyel rendelkező munkaadóval köt egyedi munkaszerződést, a munkaadóra a fióktelep, képviselő vagy más telephely működéséből származó jogvitában úgy kell tekinteni, mintha lakóhelye vagy székhelye az említett államban lenne.”

12 E rendelet 19. cikke szerint:

„Valamely tagállamban lakóhellyel vagy székhellyel rendelkező munkaadó perelhető:

1. annak a tagállamnak a bíróságai előtt, ahol lakóhellyel vagy székhellyel rendelkeznek; vagy
2. más tagállamban:
 - a) a munkavállaló szokásos vagy legutóbbi munkavégzési helyének bíróságai előtt; vagy
 - b) amennyiben a munkavállaló egyik államban sem végez vagy végzett rendszeresen munkát, annak a helynek a bíróságai előtt, ahol a telephely, amely a munkavállalót foglalkoztatta található vagy található volt.”

13 Az említett rendelet 21. cikke a következőképpen rendelkezik:

„E szakasz rendelkezéseitől kizárólag olyan, a joghatóságot kikötő megállapodással lehet eltérni, amely:

1. a jogvita keletkezését követően jött létre; vagy
2. lehetővé teszi a munkavállaló számára az e szakaszban megjelölttől eltérő bíróságok előtt történő perindítást.”

A német jog

14 A Németországi Szövetségi Köztársaság Alaptörvényének (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland) 25. cikke szerint:

„A nemzetközi jog általánosan elismert szabályai a szövetségi jogrend részét képezik. Azok elsőbbséget élveznek a törvényekkel szemben, és az ország területének lakóit közvetlenül megillető, illetve terhelő jogokat és kötelezettségeket keletkeztetnek.”

15 A bíróságokról szóló 1975. május 9-én kihirdetett törvény (Gerichtsverfassungsgesetz) 18. §-a szerint:

„Az e törvény hatálya alá tartozó területen létesített diplomáciai képviseletek tagjaira, azok családtagjaira és az e személyek által foglalkoztatott háztartási alkalmazottakra a német joghatóság a diplomáciai kapcsolatokról szóló 1961. április 18-i bécsi egyezmény értelmében nem terjed ki. [...]”

16 A bíróságokról szóló törvény 20. §-a a következőképpen rendelkezik:

„(1) A német joghatóság más államok azon képviselőire és azok kíséretére sem terjed ki, akik a Németországi Szövetségi Köztársaság hivatalos meghívására tartózkodnak [Németországban, és] e törvény hatálya alá [tartoznak].

(2) Ezenfelül a német joghatóság az (1) bekezdésben, valamint a 18. és 19. §-ban megjelölt személyektől eltérő személyekre sem terjed ki annyiban, amennyiben e személyek a nemzetközi jog általánosan elismert szabályai, nemzetközi megállapodások vagy egyéb jogszabályok alapján nem tartoznak a német joghatóság alá.”

- 17 A német polgári perrendtartás (Zivilprozessordnung) „Megengedett joghatósági megállapodások” című 38. §-ának – a 2005. december 5-én kihirdetett szövege szerinti – (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Akkor is kiköthető valamely elsőfokú bíróság joghatósága, ha legalább a szerződő felek egyike tekintetében nem áll fenn valamely belföldi általános joghatósági ok. A megállapodást írásban kell megkötni, vagy azt – amennyiben azt szóban kötik meg – írásban meg kell erősíteni. [...]”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 18 Az algériai és német állampolgár A. Mahamdia Németországban lakik. 2002. szeptember 1-jén egy évre szóló, meghosszabbítható tartamú, szerződéses alkalmazotti szerződést kötött az Algériai Demokratikus Népi Köztársaság Külügyminisztériumával az ezen állam berlini nagykövetségén gépkocsivezetői feladatok ellátására.

- 19 E francia nyelven megfogalmazott szerződésben szerepel egy joghatóságot kikötő megállapodás, amely a következőképpen szól:

„VI. A jogviták rendezése

A jelen szerződésből eredő nézeteltérés vagy jogvita tekintetében kizárólag az algériai bíróságok rendelkeznek joghatósággal.”

- 20 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy A. Mahamdia feladata a vendégek és a munkatársak – helyettesítőként pedig emellett a nagykövet – fuvarozása volt. Az ő feladatát képezte továbbá a nagykövetség leveleinek a német szervekhez és a postára történő szállítása is. A diplomáciai postát a nagykövetség valamely másik munkatársa vette át, illetve továbbította, akit szintén A. Mahamdia fuvarozott. Az említett határozatból az is kitűnik, hogy a felek között vitatott, hogy A. Mahamdia tolmácsolási feladatokat is ellátott-e.

- 21 2007. augusztus 9-én A. Mahamdia pert indított az Algériai Demokratikus Népi Köztársaság ellen az Arbeitsgericht Berlin előtt, azt kérve, hogy fizessenek neki díjazást az általa 2005-ben, 2006-ban és 2007-ben állítólag teljesített túlórák után.

- 22 2007. augusztus 29-én a nagykövetség munkatársa arról tájékoztatta A. Mahamdiát, hogy 2007. szeptember 30-i hatállyal elbocsátották.

- 23 Ekkor az alapügy felperese az eredeti kérelmét kiegészítő kérelmet nyújtott be az Arbeitsgericht Berlinhez, amelyben egyrészt vitatta a munkaszerződése megszüntetésének jogszerűségét, másrészt azt kérte, hogy részesüljön távolléti díjban, és a jogvita befejezéséig tartsák fenn a munkakörében való foglalkoztatását.

- 24 Az elbocsátással kapcsolatos eljárás keretében az Algériai Demokratikus Népi Köztársaság a joghatóság alóli mentességre irányadó nemzetközi szabályokra és a munkaszerződésben szereplő, joghatóságot kikötő megállapodásra hivatkozva a német bíróságok joghatóságának hiányára vonatkozó kifogást emelt.

- 25 2008. július 2-i ítéletében az Arbeitsgericht Berlin helyt adott e kifogásnak, és ennek következményeként elutasította A. Mahamdia kérelmét. E bíróság úgy ítélte meg, hogy a nemzetközi jogi szabályoknak megfelelően az államok a szuverén hatalmi jogosítványaik gyakorlását illetően joghatóság alóli mentességet élveznek, és az alapügy felperese által ellátott feladatok, amelyek funkcionálisan a nagykövetség diplomáciai tevékenységéhez kötődnek, nem tartoznak a német bíróságok joghatósága alá.

- 26 Az alapügy felperese fellebbezést nyújtott be ezen ítélet ellen a Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburghoz, amely bíróság a 2009. január 14-i ítéletében részben hatályon kívül helyezte az Arbeitsgericht Berlin ítéletét.
- 27 A Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg megállapította, hogy mivel a fellebbező gépkocsivezető volt a nagykövetségen, az általa ellátott feladatok nem tartoznak az alapeljárásban alperes állam által gyakorolt közhatalmi jogosítványok körébe, hanem az ezen állam szuverenitásához képest kiegészítő tevékenységet képeznek. Ennélfogva az Algériai Demokratikus Népi Köztársaság e jogvitában nem rendelkezik mentességgel. Ezenfelül a Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg úgy ítélte meg, hogy a német bíróságok joghatósággal rendelkeznek az említett jogvita elbírására, mivel a nagykövetség a 44/2001 rendelet 18. cikkének (2) bekezdése értelmében vett „telephelynek” minősül. Ebből következően alkalmazni kell az e rendelet 19. cikkében megfogalmazott szabályokat. E tekintetben a Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg hangsúlyozta, hogy igaz ugyan, hogy a „telephely” rendszeren kereskedelmi tevékenységek színhelye, a 44/2001 rendelet 18. cikkének (2) bekezdése alkalmazandó a nagykövetségekre is, mivel egyrészt e rendeletben nincs olyan rendelkezés, amely alapján az államok diplomáciai képviselői ki lennének zárva a rendelet hatályából, másrészt a nagykövetségeknek saját vezetése van, amely önállóan szerződéseket köt, köztük olyan magánjogi szerződéseket, mint a munkaszerződések.
- 28 A Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg mellőzte továbbá a szóban forgó munkaszerződésben szereplő, joghatóságot kikötő megállapodás alkalmazását. Úgy ítélte meg, hogy e megállapodás nem felel meg a 44/2001 rendelet 21. cikkében megállapított feltételeknek, mivel azt a jogvita keletkezését megelőzően kötötték, és e megállapodás kötelezően az algériai bíróságokhoz irányítja a munkavállalót.
- 29 Az Algériai Demokratikus Népi Köztársaság „felülvizsgálati” kérelmet nyújtott be a Bundesarbeitsgerichthez, amelyet az őt megillető, joghatósági alóli mentességre és a joghatóságot kikötő említett megállapodásra alapított.
- 30 2010. július 1-jei ítéletében a Bundesarbeitsgericht hatályon kívül helyezte a megtámadott ítéletet, és az ügyet visszautalta a Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg elé. A Bundesarbeitsgericht többek között arra kötelezte a kérdéseket előterjesztő bíróságot, hogy a benyújtott bizonyítékok alapján minősítse az alapügy felperese által végzett tevékenységeket, különösen a tolmácsolásra vonatkozó feladatokat, és állapítsa meg, hogy e tevékenységeket az alapügyben alperes állam szuverenitásába tartozó funkcióknak lehet-e tekinteni. Ezenfelül, arra az esetre vonatkozóan, ha a bizonyításból az következne, hogy az említett állam nem rendelkezik joghatóság alóli mentességgel, arra kötelezte a Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburgot, hogy határozza meg az alapeljárás tárgyát képező jogvita elbírálására joghatósággal rendelkező bíróságot, többek között a 44/2001 rendelet 18. cikke (2) bekezdésének és az államok mentességéről szóló, az Európa Tanácsban kidolgozott és az államok általi aláírásra 1972. május 16-án Bázelen megnyitott európai egyezmény 7. cikkének figyelembevételével.
- 31 Az alapügy tárgyát képező szerződésre alkalmazandó jogot illetően a Bundesarbeitsgericht úgy határozott, hogy a fellebbviteli bíróságnak meg kell vizsgálnia, hogy a felek – kifejezett rendelkezés hiányában – hallgatólagosan megállapodtak-e abban, hogy a szerződésre alkalmazandó jogként az algériai jogot választják. Szerinte e tekintetben az olyan körülményeket, mint a szerződés nyelve, az alapügy felperesének származása vagy az általa végzett tevékenység jellege, bizonyítékként figyelembe lehet venni.
- 32 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatában a Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg úgy ítélte meg, hogy a Németországi Szövetségi Köztársaság Alaptörvénye 25. cikkének megfelelően az államok csak a szuverenitásuk gyakorlásával összefüggő jogvitákban hivatkozhatnak a joghatóság alóli mentességükre. Márpedig a Bundesarbeitsgericht ítélkezési gyakorlata szerint a nagykövetség alkalmazottai és az érintett állam közötti munkajogi jogviták akkor tartoznak a német bíróságok joghatóságába, ha a munkavállaló az őt alkalmazó állam számára nem az utóbbi szuverenitásának részét képező feladatok körébe tartozó tevékenységet végez.

- 33 A jelen esetben a kérdéseket előterjesztő bíróság „vélelmezi”, hogy A. Mahamdia nem végzett ilyen tevékenységet, mivel az Algériai Demokratikus Népi Köztársaság nem bizonyította, hogy részt vett az említett feladatok ellátásában.
- 34 Ezenfelül a kérdéseket előterjesztő bíróság úgy ítéli meg, hogy a német bíróságok joghatósága levezethető a 44/2001 rendelet 18. és 19. cikkéből, de e cikkek alkalmazása érdekében meg kell állapítani, hogy a nagykövetségek az e rendelet 18. cikkének (2) bekezdése értelmében vett „fióktelepnek, képviseletnek vagy más telephelynek” minősülnek-e. Az Algériai Demokratikus Népi Köztársaságot ugyanis csak ebben az esetben lehet valamely tagállamban székhellyel rendelkező munkáltatónak tekinteni.
- 35 A Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg szerint ezenfelül ebben az esetben – a 44/2001 rendelet 21. cikke 2. pontjának megfelelően – az alapügy tárgyát képező szerződésben szereplő, joghatóságot kikötő megállapodás főszabály szerint nem alkalmazható a német bíróságok joghatóságának kizárására.
- 36 E megfontolások alapján a Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg felfüggesztette az eljárást, és a következő kérdéseket terjesztette előzetes döntéshozatal céljából a Bíróság elé:
- „1) A [...] 44/2001 [...] rendelet 18. cikkének (2) bekezdése értelmében vett »fióktelepnek, képviseletnek vagy más telephelynek« tekintendő-e az e rendelet hatálya alá nem tartozó államnak a tagállamok valamelyikében található nagykövetsége?
- 2) Amennyiben a Bíróság az első kérdésre igenlő választ ad: megalapozhatja-e a 44/2001 rendelet hatálya alá nem tartozó bíróság joghatóságát a jogvita keletkezését megelőzően létrejött joghatósági megállapodás, ha e megállapodás kizárná a 44/2001 rendelet 18. és 19. cikkén alapuló joghatóságot?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

- 37 Első kérdésével a kérdéseket előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 44/2001 rendelet 18. cikkének (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy a nagykövetségek az e rendelkezés értelmében vett „telephelynek” minősülnek, és ennek következtében alkalmazható-e az említett rendelet azon bíróság meghatározása céljából, amelyik joghatósággal rendelkezik a valamely harmadik államnak az egyik tagállam területén található nagykövetségén foglalkoztatott munkavállaló által az e harmadik állam ellen indított kereset elbírálására.
- 38 Előzetesen meg kell állapítani, hogy a 44/2001 rendelet, amely a tagállamok bíróságai joghatóságának megállapítására vonatkozó szabályokat tartalmazza, minden polgári és kereskedelmi jogvitára alkalmazandó, kivéve ezek közül néhányat, amelyeket ugyanezen rendelet kifejezetten megjelöl. Amint az a jelen ítélet 10. pontjából kitűnik, az említett rendelet II. fejezetének a 18–21. cikkből álló 5. szakasza megállapítja az egyedi munkaszerződésekkel kapcsolatos jogvitákra vonatkozó joghatósági szabályokat.
- 39 A 44/2001 rendelet területi hatályát illetően a rendelet (2) preambulumbekkezdéséből és a Bíróság 2006. február 7-i 1/03. sz. véleményének (EBHT 2003., I-1145. o.) 143. pontjából kitűnik, hogy e jogi aktus célja a tagállamok joghatósági szabályainak egységesítése, még hozzá nemcsak az Unión belüli ügyekben, hanem az Unión kívüli elemet tartalmazó ügyekben is, annak érdekében, hogy megszüntessék a belső piac működésének a tárgykörre vonatkozó nemzeti jogszabályok eltéréseiből eredő esetleges akadályait.

- 40 Ugyanis a 44/2001 rendelet és különösen a 18. cikket magában foglaló II. fejezete átfogó rendszert alkotó szabályokat tartalmaz, amelyek nemcsak a különböző tagállamok közötti kapcsolatokban alkalmazandóak, hanem az egyik tagállam és valamely harmadik állam közötti kapcsolatokban is (lásd a fent hivatkozott 1/03. sz. vélemény 144. pontját).
- 41 Konkrétabban, az említett rendelet 18. cikkének (2) bekezdése szerint, amennyiben a munkavállaló az Európai Unió területén kívüli lakóhellyel vagy székhellyel rendelkező, azonban valamely tagállamban fiókteleppel, képvisellel vagy más telephellyel rendelkező munkaadóval köt munkaszerződést, e munkaadóra a joghatósággal rendelkező bíróság meghatározásakor úgy kell tekinteni, mintha lakóhelye vagy székhelye az említett államban lenne.
- 42 Az e rendelet és különösen a 18. cikke teljes körű érvényesülésének biztosítása érdekében az említett rendelkezésben szereplő jogi fogalmakat önálló és így valamennyi tagállamban azonos módon kell értelmezni (lásd ebben az értelemben, a brüsszeli egyezmény értelmezését illetően, különösen a 33/78. sz. Somafer-ügyben 1978. november 22-én hozott ítélet [EBHT 1978., 2183. o.] 8. pontját).
- 43 Konkrétabban a 44/2001 rendelet 18. cikkének (2) bekezdésében szereplő „fióktelep”, „képviselő” és „más telephely” fogalmát jellemző elemek meghatározása érdekében, a rendelet szövegében erre vonatkozóan fellelhető utalás hiányában az említett rendelkezés célját kell figyelembe venni.
- 44 A munkaszerződésekre vonatkozó jogvitákkal kapcsolatban a 44/2001 rendelet II. fejezetének 5. szakasza olyan szabályokat tartalmaz, amelyek célja az – amint e rendelet (13) preambulumbekzdéséből is kitűnik –, hogy a gyengébb szerződő felet az érdekeinek megfelelő, az általános szabályoknál kedvezőbb joghatósági szabályokkal védje (lásd ebben az értelemben a C-462/06. sz., Glaxosmithkline és Laboratoires Glaxosmithkline ügyben 2008. május 22-én hozott ítélet [EBHT 2008., I-3965. o.] 17. pontját).
- 45 E szabályok többek között lehetővé teszik a munkavállaló számára, hogy azon bíróság előtt perelje be a munkáltatót, amelyről úgy véli, hogy az érdekeinek leginkább megfelelő, és elismerik számára azt a lehetőséget, hogy a lakóhelye, a szokásos munkavégzési helye vagy a munkáltató telephelye szerinti állam bíróságához forduljon. Ezenfelül az említett szakasz rendelkezései korlátozzák a munkavállalóval szemben fellépő munkáltató fórumválasztási, illetve azon lehetőségét, hogy a rendeletben megállapított joghatósági szabályoktól eltérjen.
- 46 Amint az a Bíróságnak a munkaszerződésekkel kapcsolatos, a brüsszeli egyezményben foglalt joghatósági szabályokra vonatkozó ítélkezési gyakorlatából kitűnik (lásd a 133/81. sz. Ivenel-ügyben 1982. május 26-án hozott ítélet [EBHT 1982., 1891. o.] 14. pontját; a C-125/92. sz. Mulox IBC ügyben 1993. július 13-án hozott ítélet [EBHT 1993., I-4075. o.] 18. pontját; a C-383/95. sz. Rutten-ügyben 1997. január 9-én hozott ítélet [EBHT 1997., I-57. o.] 22. pontját és a C-437/00. sz. Pugliese-ügyben 2003. április 10-én hozott ítélet [EBHT 2003., I-3573. o.] 18. pontját), a 44/2001 rendelet II. fejezete 5. szakaszának rendelkezéseit annak figyelembevételével kell értelmezni, hogy törekedni kell a gyengébb szerződő félnek minősülő munkavállaló megfelelő védelmére.
- 47 Ezenfelül az e rendelet és a brüsszeli egyezmény közötti folytonosság biztosítása érdekében a „fióktelep”, „képviselő” és „más telephely” rendeletben szereplő fogalmát azon kritériumok alapján kell értelmezni, amelyeket a Bíróság az említett brüsszeli egyezmény 5. cikkének 5. pontjával összefüggő ítélkezési gyakorlatában megállapított, amely pont szintén tartalmazza e fogalmakat, és megállapítja a valamely vállalkozás által működtetett másodlagos székhellyel kapcsolatos jogvitákra vonatkozó különleges joghatósági szabályokat. Egyébiránt e rendelkezés szó szerint ugyanígy szerepel a 44/2001 rendelet 5. cikkének 5. pontjában.
- 48 A „fióktelep”, „képviselő” és „más telephely” említett fogalmának értelmezésekor a Bíróság két olyan kritériumot azonosított, amelyek meghatározzák, hogy az említett típusú szervezeti egységek működtetésére vonatkozó keresetek köthetők-e valamely tagállamhoz. Először is a „fióktelep”,

„képviselő” és „más telephely” fogalma egy olyan tevékenységi központ fennállását feltételezi, amely a külvilág számára tartósan valamely anyavállalkozás részeként jelenik meg. E központnak saját üzletvezetéssel kell rendelkeznie, és megfelelően felszereltnek kell lennie ahhoz, hogy harmadik felekkel tárgyaljon, akiknek így nem kell közvetlenül az anyavállalkozáshoz fordulniuk (lásd a 139/80. sz. Blanckaert & Willems ügyben 1981. március 18-án hozott ítélet [EBHT 1981., I-819. o.] 11. pontját). Másodszor a jogvitának vagy az említett egységek működtetésével kapcsolatos aktusokra kell vonatkoznia, vagy az egységek által az anyavállalkozás nevében vállalt kötelezettségekre, ha e kötelezettségeket az egységek székhelye szerinti államban kell teljesíteni (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Somafer-ügyben hozott ítélet 13. pontját).

- 49 Az alapügyet illetően előzetesen emlékeztetni kell arra, hogy valamely nagykövetség feladatai – amint az a diplomáciai kapcsolatokról szóló bécsi egyezmény 3. cikkéből kitűnik – lényegében a következőkből állnak: a küldő államnak a fogadó államban történő képviselője, a küldő állam érdekeinek védelme, valamint a fogadó állammal való kapcsolatok előmozdítása. E feladatok ellátása során a nagykövetség – csakúgy, mint a többi közjogi jogalany – *iure gestionis* is eljárhat, illetve magánjogi jogok és kötelezettségek alanyává válhat, különösen magánjogi szerződések megkötése révén. Éppen ez a helyzet akkor, amikor a közhatalmi jogosítványok gyakorlásába nem tartozó feladatokat ellátó személyekkel munkaszerződést köt.
- 50 A jelen ítélet 48. pontjában említett első kritériumot illetően meg kell állapítani, hogy valamely nagykövetség a külvilág számára tartósan érzékelhető tevékenységi központnak tekinthető, amely hozzájárul a küldő állam megjelenítéséhez és képviselőjéhez.
- 51 A jelen ítélet említett pontjában szereplő második kritériumot illetően nyilvánvaló, hogy az alapeljárásbeli jogvita tárgya – nevezetesen egy munkaviszonnyal kapcsolatos vita – kellőképpen köthető a szóban forgó nagykövetségnek a személyi állománya igazgatásával kapcsolatos működéséhez.
- 52 Ennélfogva a valamely nagykövetség által az állam nevében kötött munkaszerződések vonatkozásában a nagykövetség a 44/2001 rendelet 18. cikkének (2) bekezdése értelmében vett „telephelynek” minősül, amennyiben a vele az említett munkaszerződéseket megkötő munkavállalók feladatai a nagykövetség által a fogadó államban folytatott *iure gestionis* tevékenységhez kötődnek.
- 53 Az Algériai Demokratikus Népi Köztársaság a német bíróságok előtt, valamint a jelen előzetes döntéshozatali eljárásban előterjesztett észrevételeiben azt állította, hogy a valamely nagykövetséget fogadó állam bírósága joghatóságának elismerése a joghatóság alóli mentességre vonatkozó nemzetközi szokásjogi szabályok megsértését jelentené, valamint hogy e szabályok alapján a 44/2001 rendelet és különösen annak 18. cikke nem alkalmazható olyan jogvitában, mint amelyről az alapeljárásban szó van.
- 54 E tekintetben meg kell állapítani, hogy a nemzetközi jog általánosan elismert, a bírósági joghatóság alóli mentességre vonatkozó szabályai kizárják annak lehetőségét, hogy az olyan jogvitában, mint amelyről az alapeljárásban szó van, valamely állam ellen egy másik állam bírósága előtt indítsanak pert. Az államok joghatóság alóli ilyen mentességét elismeri a nemzetközi jog, és az a *parem non habet imperium* elvén alapul, vagyis azon, hogy valamely államot nem lehet egy másik állam joghatósága alá rendelni.
- 55 Mindazonáltal, amint azt a főtanácsnok az indítványa 17–23. pontjában megállapította, a nemzetközi gyakorlat jelen állapotában e mentesség nem abszolút, hanem azt általában akkor ismerik el, ha a jogvita a szuverenitás körébe tartozó, *iure imperii* aktusokra vonatkozik. Ezzel szemben kizárható e mentesség, ha a bírósági jogorvoslati kérelem *iure gestionis* aktusokra vonatkozik, amelyek nem közhatalmi jellegűek.
- 56 Ennélfogva, tekintettel az államok bírósági joghatóság alóli mentességére vonatkozó említett nemzetközi jogi elv tartalmára, úgy kell tekinteni, hogy ezen elvvel nem ellentétes a 44/2001 rendelet olyan jogvitában való alkalmazása, mint amelyről az alapeljárásban szó van, amely jogvitában egy

munkavállaló juttatások folyósítását kéri, és vitatja a valamely állammal kötött munkaszerződésének megszüntetését, amennyiben a jogvita tárgyában eljáró bíróság megállapítja, hogy az e munkavállaló által ellátott feladatok nem tartoznak a közhatalom gyakorlása körébe, vagy amennyiben a kereset nem veszélyezteti az állam biztonsággal kapcsolatos érdekeit. E megállapítás alapján az olyan jogvita tárgyában eljáró bíróság, mint amelyről az alapeljárásban szó van, úgy tekintheti továbbá, hogy e jogvita a 44/2001 rendelet tárgyi hatálya alá tartozik.

- 57 A fentiekből következően az első kérdésre azt kell válaszolni, hogy a 44/2001 rendelet 18. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy valamely harmadik államnak az egyik tagállam területén található nagykövetsége az e rendelkezés értelmében vett „telephelynek” minősül a nagykövetség által a küldő állam nevében kötött munkaszerződésre vonatkozó jogvitában, amennyiben a munkavállaló által ellátott feladatok nem tartoznak a közhatalom gyakorlásának körébe. Az ügyben eljáró nemzeti bíróság feladata a munkavállaló által ellátott feladatok pontos jellegének meghatározása.

A második kérdésről

- 58 Második kérdésével a kérdéseket előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 44/2001 rendelet 21. cikkének 2. pontját úgy kell-e értelmezni, hogy a valamely jogvita keletkezését megelőzően kötött, joghatóságot kikötő megállapodás e rendelkezés hatálya alá tartozik, ha e megállapodás az említett rendelet hatálya alá nem tartozó bíróság kizárólagos joghatóságát ismeri el, és kizárja az e rendelet 18. és 19. cikkében szereplő különös szabályokon alapuló joghatóságot.
- 59 Az Algériai Demokratikus Népi Köztársaság szerint nem ellentétes az említett 21. cikkel az, ha egy munkaszerződésbe foglalt megállapodással a felek harmadik állam bíróságának joghatóságát kötik ki az e szerződésre vonatkozó jogviták elbírálása tekintetében. Szerinte a jelen esetben e választás semmilyen hátrányt nem jelent a munkavállaló számára, és megfelel a szerződő felek azon akaratának, hogy a szerződésre az említett állam joga legyen az irányadó.
- 60 Amint az a 44/2001 rendelet (13) preambulumbekkezdéséből kitűnik, a II. fejezet 5. szakaszának e különös szabályai arra irányulnak, hogy garantálják a munkavállaló megfelelő védelmét. A Bíróságnak a jelen ítélet 46. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlata szerint e célt figyelembe kell venni az említett szabályok értelmezése során.
- 61 A 44/2001 rendelet 21. cikke korlátozza a munkaszerződést kötő felek azon lehetőségét, hogy joghatóságot kikötő megállapodást kössenek. Ennek megfelelően az ilyen megállapodást a jogvita keletkezését követően kell megkötöni, vagy ha korábban kötötték, a megállapodásnak lehetővé kell tennie a munkavállaló számára, hogy az említett szabályok által joghatósággal felruházott bíróságoktól eltérő bíróságokhoz forduljon.
- 62 Tekintettel a 44/2001 rendelet 21. cikkének céljára, ez utóbbi feltételt – amint azt a főtanácsnok az indítványa 58. és 59. pontjában megállapította – úgy kell érteni, hogy a valamely jogvita keletkezését megelőzően kötött említett megállapodásban a munkavállaló által indított keresetek elbírálása vonatkozásában joghatósággal felruházott fórumoknak hozzá kell adódniuk a 44/2001 rendelet 18. és 19. cikkében szereplő fórumokhoz. Az ilyen megállapodásoknak tehát nem az a hatása, hogy kizárják az utóbb említett fórumok joghatóságát, hanem az, hogy kiszélesítik a munkavállalónak a joghatósággal rendelkező több bíróság közül való választásra vonatkozó lehetőségét.
- 63 Ezenfelül a 44/2001 rendelet 21. cikkének megfogalmazásából kitűnik, hogy a joghatóságot kikötő megállapodások „lehetővé” tehetik a munkavállaló számára a rendelet 18. és 19. cikkében megjelöltektől eltérő bíróságok előtt történő perindítást. Következésképpen e rendelkezést nem lehet úgy értelmezni, hogy a joghatóságot kikötő valamely megállapodás kizárólagos módon alkalmazható, és így megtilthatja a munkavállaló számára, hogy az említett 18. és 19. cikk alapján joghatósággal rendelkező bíróságokhoz forduljon.

- 64 Ugyanis a munkavállaló mint gyengébb szerződő fél védelmére irányuló, a jelen ítélet 44. és 46. pontjában hivatkozott cél nem valósítható meg, ha az említett 18. és 19. cikkben szereplő fórumokat ki lehetne zárni a jogvita keletkezését megelőzően kötött, joghatóságot kikötő megállapodással.
- 65 Egyébiránt sem a 44/2001 rendelet 21. cikkének tartalmából, sem a céljából nem következik, hogy az említett megállapodással nem lehet harmadik állam bíróságainak joghatóságát kikötni, feltéve hogy e megállapodás nem zárja ki a rendelet cikkei alapján elismert joghatóságot.
- 66 A fentiekből következően a második kérdésre azt kell válaszolni, hogy a 44/2001 rendelet 21. cikkének 2. pontját úgy kell értelmezni, hogy a valamely jogvita keletkezését megelőzően kötött, joghatóságot kikötő megállapodás e rendelkezés hatálya alá tartozik, amennyiben biztosítja a munkavállaló számára annak lehetőségét, hogy az e rendelet 18. és 19. cikkében foglalt különös szabályok alapján rendesen joghatósággal rendelkező bíróságokon kívül más bíróságokhoz forduljon, beleértve adott esetben az Unió területén kívül található bíróságokat.

A költségekről

- 67 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nagytanács) a következőképpen határozott:

- 1) **A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet 18. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy valamely harmadik államnak az egyik tagállam területén található nagykövetsége az e rendelkezés értelmében vett „telephelynek” minősül a nagykövetség által a küldő állam nevében kötött munkaszerződésre vonatkozó jogvitában, amennyiben a munkavállaló által ellátott feladatok nem tartoznak a közhatalom gyakorlásának körébe. Az ügyben eljáró nemzeti bíróság feladata a munkavállaló által ellátott feladatok pontos jellegének meghatározása.**
- 2) **A 44/2001 rendelet 21. cikkének 2. pontját úgy kell értelmezni, hogy a valamely jogvita keletkezését megelőzően kötött, joghatóságot kikötő megállapodás e rendelkezés hatálya alá tartozik, amennyiben biztosítja a munkavállaló számára annak lehetőségét, hogy az e rendelet 18. és 19. cikkében foglalt különös szabályok alapján rendesen joghatósággal rendelkező bíróságokon kívül más bíróságokhoz forduljon, beleértve adott esetben az Unió területén kívül található bíróságokat.**

Aláírások